

Stockholms
universitet

Reformer och resultat –

Har regeringens utbildningsreformer någon betydelse?

Peter Fredriksson and Jonas Vlachos

Resultatförsämringar sedan början/mitten av 90-talet

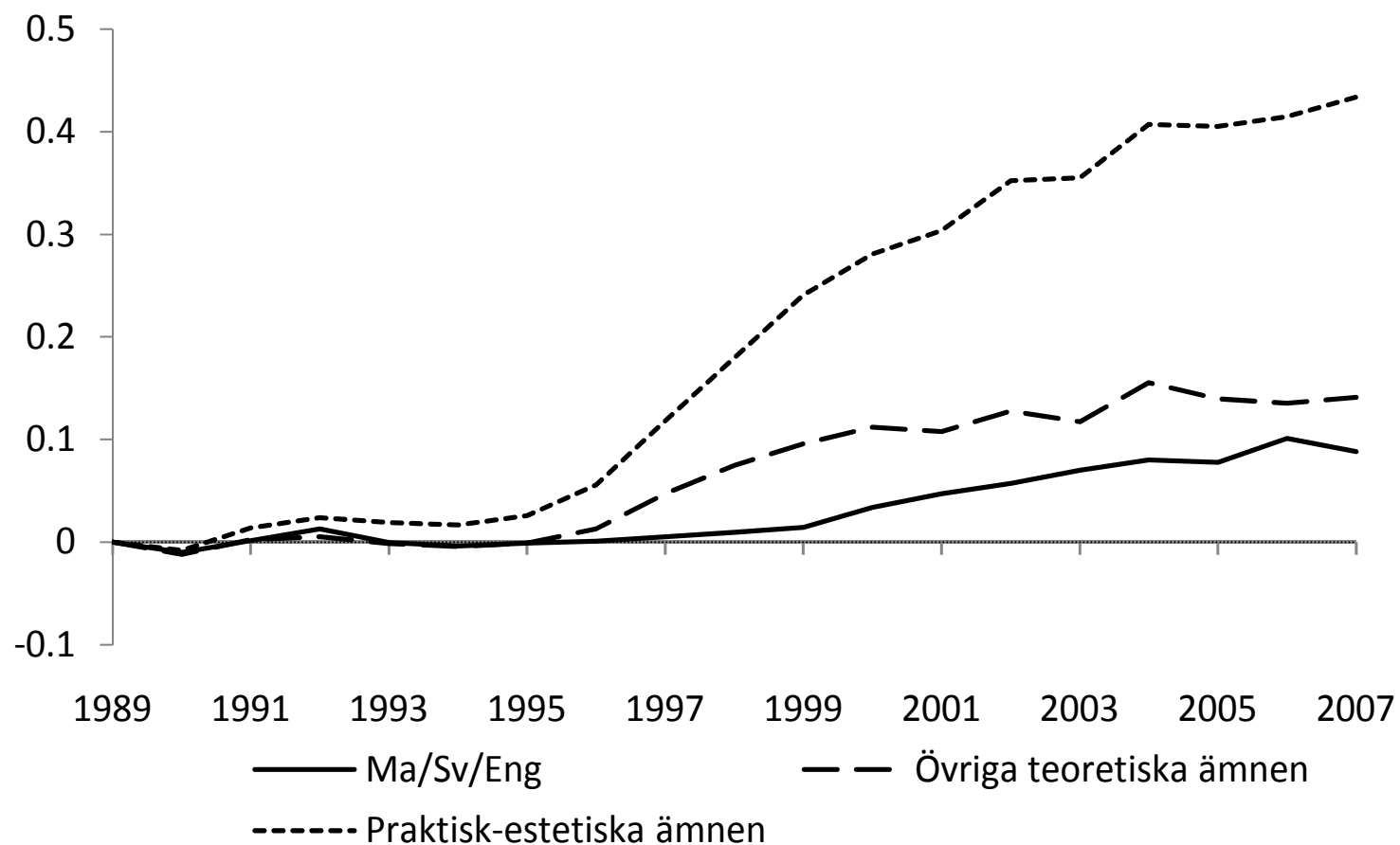
Tabell 1.1 Resultat från IEA-undersökningarna 1991-2008

År	Läsförståelse		Matematik		Naturvetenskap/Fysik	
	Åk 3	Åk 4	Åk 8	Gy	Åk 8	Gy
1991	513					
1995			540	502	553	578
2001	498	561				
2003			499		524	
2006		549				
2007			491		511	
2008				412		497
Förändring		-27	-49	-90	-42	-81

Medelvärde 500 och SD 100

Betygsutvecklingen säger något annat (Betygsinflation...)

Figur 1.1 Betygsutvecklingen för elever i svenska grundskolor, 1989-2007

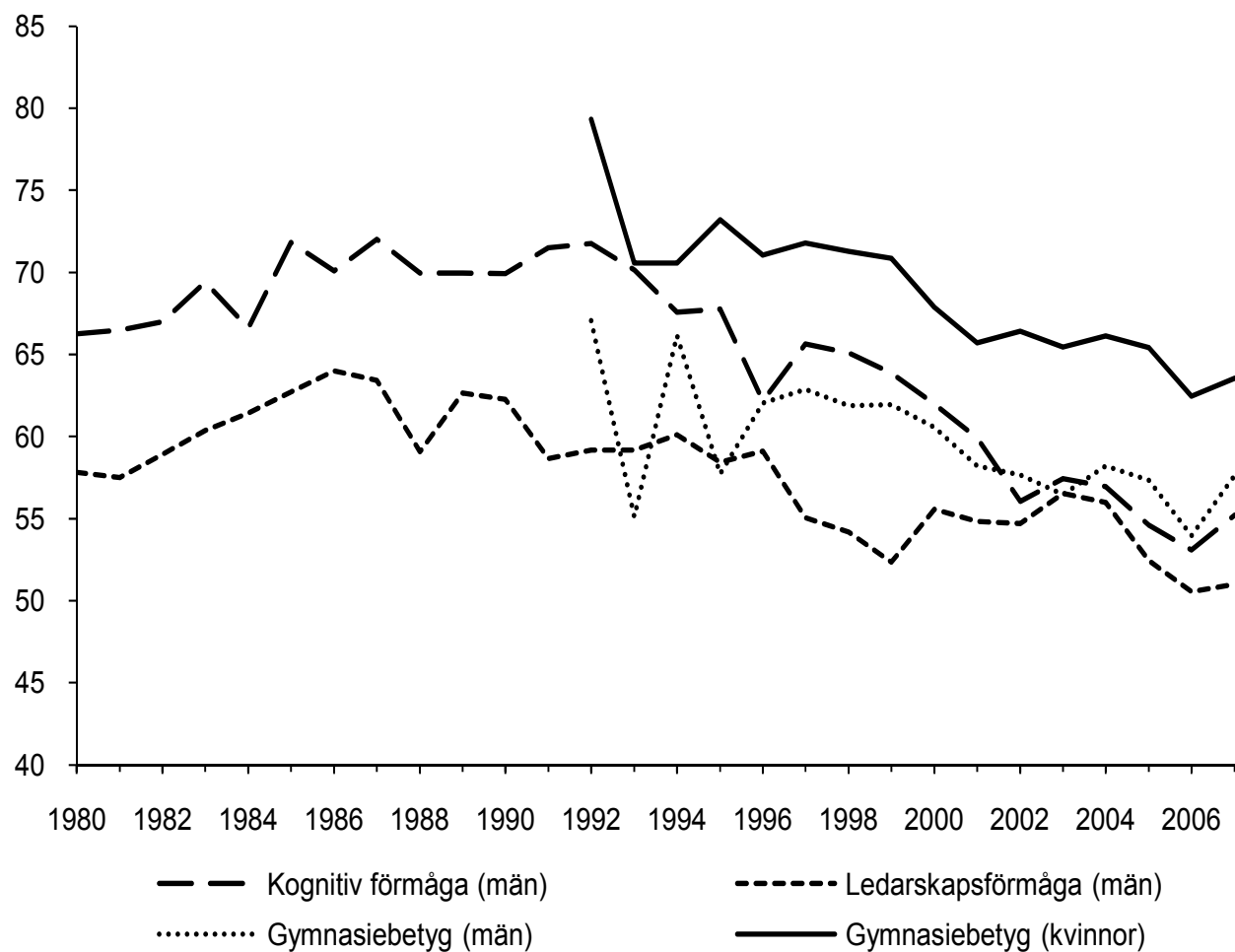
Resultatspridningen

- En tvetydig bil vad gäller spridningen mellan elever
  1. PISA-undersökningarna: Störst försämring i den nedre delen av fördelningen
  2. IEA-undersökningarna: Störst försämring i den övre delen av fördelningen
  3. Familjebakgrundens betydelse för kunskapsskillnader verkar inte ha ökat
- Spridningen mellan skolor har otvetydigt ökat

Färre studiebegåvade blir lärare

Figur 8.1 Förmågor hos nyblivna ämneslärare på högstadiet

Hög andel ”eget arbete”

Tabell 3.2 Undervisning i Matematik enligt TIMSS 2007

	Sverige		EU/OECD	
	Åk 4	Åk 8	Åk 4	Åk 8
Undervisningstimmar/år	104	93	145	115
Andel ”eget arbete”, procent	63	61	50	43
”Eget arbete” utan lärares handledning, procent	38	28	27	19

Skolverkets analys av TIMSS Advanced

“[s]venska matematikelever spenderar den största delen av undervisningstiden till att arbeta självständigt eller till att lösa problem tillsammans med andra elever. Detta är också den vanligaste aktiviteten i de flesta andra länder men inte i lika stor utsträckning som i Sverige.”

Målstyrning förutsätter uppföljning och utvärdering!

- Uppföljning och utvärdering stärktes inte i samband med kommunaliseringen och introduktionen av skolval
- Genom uppföljning och utvärdering kan man stoppa de dåliga exemplen och sprida information om de goda
- Ett system med skolval förutsätter att föräldrar och barn kan göra informerade val
  - ✓ Idealt ska familjer välja de skolor som förbättrar kunskaperna mest för just deras barn
  - ✓ Har föräldrar och barn verkligen denna information?
  - ✓ Och hur ser incitamenten ut i svensk skola idag?

Rationellt att välja skolor som ger högre betyg för givna kunskaper

- ...eftersom betyg är grunden för vidare progression i skolsystemet
- Detta gör också att skolorna frestas att sätta högre betyg än vad som är motiverat
- Vi får konkurrens på fel premisser!
- Resultatet blir **betygsinflation**
- Dessutom urholkas betygens informationsvärde
- Allvarligt eftersom betyg är det bästa urvalsinstrumentet

(För stort) fokus på G/IG gränsen

- G/IG gränsen introducerades i samband med 1990-talets betygsreform
  - ✓ Synliggör misslyckanden
  - ✓ Stort fokus på denna gräns
  - ✓ Används för att utvärdera skolan
- G/IG gränsen är problematisk
  1. Ett IG ”straffar ut” elever
  2. Risk att ambitionsnivån sänks
  3. Risk för stort fokus på den nedre delen av fördelningen

Reformer sedan hösten 2006 (delmängd)

- Uppföljning och utvärdering
  - ✓ Fler nationella prov, Skolinspektionen...
- Betyg
  - ✓ Fler betygssteg. Tidigare betyg
- Riktade resurssatsningar (läsa/skriva/räkna etc.)
- Lärare
  - ✓ Ny lärarutbildning, lärarleg., lärarlyft, lektorer
- Ny gymnasieskola
  - ✓ Nya yrkesprogram, etc.
- Ny skollag
  - ✓ Likställer kommunala och fristående skolor (bra).
Skärper behörighetskrav (bra) etc.

Uppföljning och utvärdering

1. Nationella prov görs numera i åk 3, 6 och 9
2. Inrättandet av Skolinspektionen
3. Ambition att förstärka den utvärderande funktionen
  - Totalt sett har förutsättningarna för uppföljning, utvärdering och informationsspridning förbättrats
  - Potentiellt den enskilt viktigaste delen i reformpaketet
    - ✓ men inte givet att det blir så...
    - ✓ Risk att fokus bara ligger på bristande regelefterlevelse
    - ✓ Kompetens (data och analys) krävs för att avgöra vad som är goda och dåliga exempel och sprida information om dessa

Betyg

1. Fler betygssteg
2. Ambition att införa betyg från åk 6
  - Vår bedömning är att dessa har marginell betydelse
  - De stora problemen i betygssystemet har inte korrigerats
1. Betygen måste förankras i resultaten från nationella prov
  - ✓ Förankringen ska ske på klass- eller skolnivå (ej individnivå)
  - ✓ Utan förankring är betygen inte jämförbara över skolor
  - ✓ Förutsätter extern rättning av nationella prov
2. Starka skäl för att återgå till ämnesbetyg på gymnasiet

Riktade resurssatsningar

- Begränsade möjligheter för staten att påverka centrala storheter som lärartäthet, arbetsuppgifter, löner, undervisningsätt etc.
  1. Staten har inte arbetsgivaransvaret
  2. Riktade resurssatsningar riskerar att tränga undan satsningar som kommunerna ändå skulle ha gjort
- De satsningar som har gjorts är för små för att ha annat än marginell betydelse

Lärare

- Lärare är viktiga. Bra lärare har hög ämnesdidaktisk kompetens
  - Staten kontrollerar utformningen av lärarutbildningen och behörighetsregler
  - Utöver detta har staten begränsade möjligheter att påverka yrkets attraktionskraft (löner, arbetsmiljö, arbetsuppgifter mm.)
1. Den reformerade lärarutbildningen är längre och har större fokus på ämneskompetens
    - ✓ Bra med större krav på ämneskompetens
    - ✓ Men en förlängd utbildning ökar inte attraktionskraften
  2. Lärarlegitimationen skapar hinder för etableringen på arbetsmarknaden och ökar osäkerhet
    - ✓ Lämplighetsprövningen bör ske inom ramen för utbildningen
  3. Lektorstjänsterna kan inte bli annat än ett marginalfenomen

Gymnasiereformen

- ...innebär bl.a. större fokus på yrkeskunskaper på de yrkesförberedande programmen
  - ✓ Notera att yrkeselever fortfarande kan läsa in grundläggande behörighet inom ramen för en utökad studieplan
- Bra, eftersom forskningen visar att ett större fokus på yrkeskunskaper gynnar elever med sämre studieförutsättningar
- Dock oklart varför man skärper behörighetskraven
- Riskerar att utestänga dem som framförallt vinner på en fullvärdig yrkesutbildning

Vänder dessa reformer resultatutvecklingen?

- Tveksamt
- Staten har små möjligheter att påverka de centrala insatsfaktorerna
- Hoppet står till förbättrade förutsättningar till uppföljning, utvärdering och informationspridning
  - ✓ Kan leda till ett positivt omvandlingstryck
  - ✓ Kräver att det går att avgöra vilka skolor som är bra för olika typer av elever
  - ✓ Risk att regelefterlevnad tränger undan faktiskt kvalitetsarbete